

Länsstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

1 (4)

Datum
2025-03-17

Diarienummer
322-2025

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian om att åter möjliggöra utvinning av uran

Er beteckning: KN2024/02540

Sammanfattning av länsstyrelsen synpunkter

Inledningsvis anser länsstyrelsen att promemorian saknar flera viktiga delar för att det ska vara möjligt att ta ställning till förslagets konsekvenser på samhället, miljön och/eller självförsörjningen av uran och andra mineraler. Utifrån vad som dock framgår av promemorian har länsstyrelsen landat i följande:

- Länsstyrelsen i Norrbotten, nedan länsstyrelsen, är under förutsättning att adekvata skyddsåtgärder finns att tillgå och tillämpas positiva till de förslag som möjliggör ett effektivare omhändertagande av uran genom sekundär utvinning och vattenrening.
- Länsstyrelsen avstyrker de delar av förslaget som syftar till självständig prospektering och brytning av uran som huvudmineral.

Påverkan på människors hälsa och miljön

Länsstyrelsen gör utifrån nuvarande kunskapsläge bedömningen att brytning av uran, såväl som primärt som sekundärt mineral kan komma att medföra stora miljö- och hälsorisker.

I Norrbotten län finns idag två kända sjöar som har kraftigt förhöjda halter av uran med ursprung i pågående gruvverksamhet i dess närområde. I dessa sjöar har man kunnat konstatera förekomst av missbildad fisk, det är dock ännu oklart om missbildningarna beror på toxiska effekter eller radioaktivitet. Med utgångspunkt i detta blir frågorna i ett större perspektiv i vilken omfattning vattenförekomster riskerar tillkommande åtgärdskrav enligt

vattendirektivet, om de föreslagna lagändringarna genomförs och om befintliga reningsmöjligheter är tillräckliga för att möta riskerna med tillkommande uranutsläpp till vatten.

Länsstyrelsen saknar också en mer genomgripande analys av förslagets hälsoeffekter. Exempelvis saknas helt en bedömning av hur människors exponering av uran i stort kan antas komma att förändras.

I promemorian hänskjuts frågan om riskbedömning till kommande prövningar inom vilka det bedöms möjligt att utifrån platsspecifika förutsättningar minimera riskerna vid varje specifikt fall. Med hänsyn tagen till uranets toxicitet och radioaktiva egenskaper anser länsstyrelsen inte att det är tillräckligt för att ligga till grund för ett beslut i enlighet med förslaget, då lagändringen kan komma att få stora, i nuläget oöverskådliga, konsekvenser för såväl människors hälsa som miljön.

Utredningen har bedömt att det i första hand är miljökvalitetsmålen "Begränsad klimatpåverkan", "Giftfri miljö", Grundvatten av god kvalitet" och "Levande sjöar och vattendrag" som berörs av förslagen i promemorian. Länsstyrelsen vill här poängtera att även målet "Säker strålskyddsmiljö" i hög grad kan antas beröras av förslaget. Av de fyra presenterade målen anser länsstyrelsen att det är tydligt att förslagen riskerar att försvåra uppfyllelsen av de tre sista, inklusive "Säker strålskyddsmiljö".

Sammanfattningsvis är det länsstyrelsens uppfattning att det även vid möjliggörande av sekundär utvinning krävs ytterligare utredningar av riskerna och om möjligheterna till uranrening generellt är tillräckligt goda för att kunna skydda ekosystemen i stort.

Regeringens tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken

Länsstyrelsen ställer sig generellt positiv till att regelverk renodlas och att dubbelreglering undviks. I detta fall syftar ändringen i miljöbalkens 17:e kapitel till ett sådant tydliggörande av när regeringen ska pröva en gruvverksamhet.

Länsstyrelsen vill dock i detta sammanhang särskilt poängtera den starka koppling som finns mellan det kommunala ansvaret för dricksvatten och skadeståndsskyldighet. Det kommunala vetot bör därför ligga kvar även för mindre gruvverksamheter. I det fall det kommunala vetot ej ska gälla för mindre gruvverksamheter behöver

definitionen av dessa förtydligas och det tydligt framgå av 17 kap. 6 § miljöbalken i vilka fall det kommunala vetot inte ska tillämpas.

Behov av ökad självförsörjning av kritiska metaller och mineral

Av promemorian framgår att en drivande orsak till det aktuella förslaget är behovet av att öka den nationella, men också EU:s självförsörjning av uran och andra kritiska mineraler. Det framgår dock inte av förslaget hur det säkerställs att det brutna uranet skulle komma att stanna inom EU. Länsstyrelsen anser att det krävs en fördjupad utredning av hur syftet med ökad självförsörjning ska säkerställas genom att mineralerna stannar inom EU:s gränser.

Målkonflikter

Länsstyrelsen ser att de målkonflikter som redan idag i högsta grad aktualiseras med anledning av den pågående samhällsomvandlingen i Norrbotten kommer att öka ytterligare om förslaget genomförs.

Uran bryts i första hand i dagbrott vilket tar stora markområden i anspråk. Länsstyrelsen gör också bedömningen att de platser inom länet som i första hand skulle kunna vara aktuella för uranbrytning är belägna i fjällvärlden där även bland annat följande riksintressen är utpekade: rennärning, obrutet fjäll, rörligt friluftsliv och naturvård.

Konsekvenser för det offentliga och för myndigheter

Länsstyrelsen delar inte utredningens bedömning att belastningen på prövnings- och tillsynsmyndigheter skulle förbli oförändrat vid genomförande av förslaget då förslagets uttalade syftet är att möjliggöra brytning av uran. Länsstyrelsen anser därav att det bör kunna antas att antalet koncessioner såväl som framtida verksamheter kommer att öka om förslaget genomförs vilket i sig skulle innebära ett ökat resursbehov för såväl prövning som tillsyn.

Vidare har uran, som lyfts tidigare, inneboende egenskaper som gör att de bedöms utgöra en större risk för såväl människors hälsa som miljön än många andra mineraler. Det i kombination med bristande erfarenhet av uranbrytning i Sverige, både inom myndigheter och hos verksamhetsutövare, leder länsstyrelsen till slutsatsen att ökade resurser kommer behövas inom såväl prövning som tillsyn för att ett tillräckligt gott skydd för människors hälsa och miljön i relation till de tillkommande verksamheterna ska kunna säkerställas.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med handläggare Michaela Sandgren som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Sabina Hoppe medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.